

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Р.К. Шурпенкова

Університет банківської справи, м. Львів, ruslana.shurpenkova@gmail.com

У сучасному світі приділяється велика увага ефективності діяльності підприємств, яка, як правило, визначається за допомогою комплексного економічного аналізу. В системі такого аналізу велике значення відіграють показники рентабельності, що дозволяють підприємству визначити тенденції подальшого розвитку, впливати на ефективність виробництва і допомагати зростання прибутку.

Забезпечення рентабельної фінансової діяльності є найбільш актуальною задачею для більшості українських підприємств. Про це свідчать праці вітчизняних вчених економістів: І. В. Алексєєва; І. А. Бланка; В. М. Гриньова; А. Г. Грязнової, С. А. Ленської; С. Довбні, Ю. Шембея; І. Коробова, Н. П. Любушин; П. Я. Поповича; Г. В. Савицької, та зарубіжних: Дж. Ван Хорн; Дж. М. Херріс та інших.

У процесі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства необхідно досліджувати динаміку розрахованих показників рентабельності для контролю фінансового стану підприємства та порівняння з підприємствами-конкурентами. Важливо, при цьому, для визначення резервів підвищення рентабельності підприємства проводити факторний аналіз кількісних показників господарювання, які безпосередньо впливають і за допомогою яких визначають рівень рентабельності.

Отже, аналіз рентабельності дає змогу:

1) з'ясувати, наскільки ефективним є вкладення коштів у підприємство та чи раціонально їх використовують;

2) випускати продукцію високої рентабельності, яка буде популярною серед споживачів та задовольнятиме їх потреби;

3) підвищити конкурентоспроможність підприємства в умовах ринкової економіки тощо [1].

Завдяки рентабельності визначають здатність підприємства отримувати прибуток від своєї господарської діяльності, використовуючи її ресурси. Вона є вирішальним інструментом механізму ринкової економіки для формування виробництва відповідно до потреб споживачів [2].

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів):

- рентабельність продукції (характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності);
- рентабельність продажів (показує, яку суму операційного прибутку одержує підприємство з кожної гривні проданої продукції);
- рентабельність активів (характеризує ефективність використання всіх активів підприємства);
- рентабельність власного капіталу (характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства) [3].

Розрахунок основних показників підприємства ТОВ «Волиньфрукт», що характеризують ресурси, діяльність та ефективність господарювання наведено у таблиці.

Аналізуючи діяльність даного підприємства в загальному, можна спостерігати збільшення загальної суми активів на 3,3 % в 2020 році порівняно з 2018 роком та на 2,5 % порівняно з 2019 роком.

Таблиця – Розрахунок показників рентабельності ТОВ «Волиньфрукт»

Показник	Роки			Відхилення			
	2018	2019	2020	2020 від 2018		2020 від 2019	
				абс. тис. грн	відн.%	абс. тис. грн.	відн.%
Середня вартість активів, тис. грн	11170,4	11257,2	11538,1	367,7	3,3	280,9	2,5
Середня вартість власного капіталу, тис. грн	10694,9	10733,7	11277,5	582,6	5,4	543,8	5,1
Чистий дохід	2072,3	2281,3	2604,7	532,4	25,7	323,4	14,2
Собівартість реалізованої продукції	1050,1	1203,4	2369,4	1319,3	125,6	1166,0	96,9
Чистий прибуток	315,9	122,2	20,0	-295,9	-93,7	-102,2	-83,6
Загальна рентабельність активів, %	18,6	20,3	22,6	4,0	21,7	2,3	11,4
Чиста рентабельність активів, %	2,8	1,1	0,2	-2,7	-93,9	-0,9	-84,0
Загальна рентабельність власного капіталу, %	19,4	21,3	23,1	3,7	19,2	1,8	8,7
Чиста рентабельність власного капіталу, %	3,0	1,1	0,2	-2,8	-94,0	-1,0	-84,4
Загальний рівень рентабельності%	97,3	89,6	9,9	-87,4	-89,8	-79,6	-88,9
Рентабельність операційної діяльності,%	18,0	4,6	0,8	-17,2	-95,7	-3,8	-83,2
Чиста рентабельність %	18,0	5,6	0,8	-17,2	-95,7	-4,8	-86,2
Рентабельність реалізації %	15,2	5,4	0,8	-14,5	-95,0	-4,6	-85,7

Чистий дохід збільшується протягом усього періоду, станом на 2020 рік відбулось збільшення на 532,4 тис грн порівняно з 2018 роком, та на 323,4 порівняно з 2019 роком, проте попри збільшення чистої виручки від реалізації, собівартість реалізованої продукції за 2 роки зросла на 125,6%, що значною відобразилось на валовому прибутку і в свою чергу і на чистому прибутку, він зменшився майже на 296 тис грн порівняно з 2018 роком та на 102,2 тис грн порівняно з 2019 роком.

Так за даними з таблиці чиста рентабельність активів за 2018-2020 роки склали відповідно 2,8%; 1,1% та 0,2%, що свідчить падіння ефективності роботи.

Чиста рентабельність власного капіталу також протягом періоду зменшується що може свідчити про збільшення власного капіталу і зменшення оборотності активів.

Загальний рівень рентабельність зменшилась на 89,8% порівняно з 2018 роком та на 88,9% порівно в 2020

Зменшення операційної рентабельності свідчить про зменшення прибутку від збуту продукції, ресурси підприємства використовуються неефективно.

Важливим показником є рентабельність реалізації, дані свідчать про зменшення частки чистого прибуток від чистого доходу від реалізації, в значній мірі через те що збільшилась собівартість в 2,3 рази.

Отже, аналіз рентабельності підприємства є основним інструментом оцінки ефективності виробництва, що дозволяє робити найбільш оптимальний вибір напрямку ефективного прискорення економічного зростання.

Таким чином, показники рентабельності дають змогу дати оцінку ефективності використання менеджментом підприємства його активів. Ефективність роботи менеджменту визначається співвідношенням чистого прибутку, зумовленого різними способами, із сумою активів, використаних для одержання цього прибутку. Аналіз рентабельності на підприємстві здійснюють за системою показників, використання кожного з яких залежить від характеру оцінки ефективності діяльності підприємства.

Для збільшення рівня рентабельності підприємству необхідно вдатися до певних заходів, таких, як створення нової і підвищення якості продукції, що випускається; механізація, автоматизація, комп'ютеризація виробництва; стандартизація та сертифікація продукції; реінжиніринг бізнесу; економічне стимулювання персоналу; фінансування інвестицій; скорочення кількості автомобілів, які обслуговують адміністративний персонал; підвищення питомої ваги перевезень сировини та готової продукції залізничним транспортом.

Список використаних джерел

1. Тешева Л.В., Титаренко В.В. Основні засади формування механізму управління рентабельністю підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/27_2_2018/8.pdf. С. 31-35

2. Шурпенкова Р. К. Економічний аналіз. Практикум : Навч. посібник. - Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 254 с.

3. Обліково-аналітичне та контрольне забезпечення формування фінансових результатів суб'єктів господарювання: монографія / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. С. Рудницького. – Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2021. – 196 с.